

УДК 343.9.

О. Busol

THE SYSTEM OF TRANSNATIONAL CRIMINAL ORGANIZATIONS

О.Ю. Бусол

*доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник відділу
проблем кримінального права, кримінології
та судоустрою Інституту держави
і права імені В.М. Корецького,
м. Київ*

СИСТЕМА ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ ЗЛОЧИННИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Постановка проблеми. Поняття транснаціонального злочину надано в Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 р. Так, у ст. 3 зазначеної Конвенції встановлено, що злочин носить транснаціональний характер, якщо: він вчинений у більш, ніж одній державі; він вчинений в одній державі, але істотна частина його підготовки, планування, керівництва або контролю має місце в іншій державі; він вчинений в одній державі, але за участю організованої злочинної групи, яка здійснює злочинну діяльність у більш ніж одній державі; він вчинений в одній державі, але його істотні наслідки мають місце в іншій державі [1]. У доповіді «The Globalization of Crime: A Transnational Organized Crime Threat Assessment» [2], проголошеної з трибуни ООН, аналізуються основні транснаціональні канали незаконного розповсюдження наркотиків, вогнепальної зброї, контрафактної продукції. Також йдеться про зростання кількості таких злочинів як розкрадання природних ресурсів, продаж людей з метою сексуальної експлуатації, або примусової праці, незаконне переміщення мігрантів, морське піратство, кібернетична злочинність тощо. За допомогою підкупу, з використанням доходів від злочинної діяльності та погроз застосування сили, злочинці впливають на результати проведення виборів, рішення та дії окремих політиків і військовослужбовців. Злочинний ринок охоплює всю планету — заборонені

товари виробляють на одному континенті, переміщують на другий, а збувають — на третьому. Таким чином, сучасна злочинність, слідуючи загальним тенденціям глобалізації, набуває транснаціональних рис. Транснаціональна організована злочинність (ТОЗ) є підвидом організованої злочинності, причому обидві — характеризуються спільними родовими ознаками.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Поняття транснаціональної організованої злочинності розглядали, з протилежних позицій та застосовуючи різні підходи, зарубіжні вчені: P. Williams, E. Savona, D.J. Kenney, J.R. Richards, J.O. Finckenaue, M. Edelbacher, James D. Torr [3; 4; 5; 6; 7]. Структурні особливості ТЗО дослідили M.D. Lyman, G.W. Potter [8]. Таким вченим як R. Godson, W. Olson, J.R. Richards, вдалося виділити ознаки, за якими можна диференціювати злочинні організації різних держав [4, с. 9]. Shelley L. вказує на три характерні ознаки транснаціональних злочинних організацій (ТЗО) [10]. Серед українських вчених, які досліджували проблему транснаціональної організованої злочинності, у контексті порушеної в статті проблематики, слід зазначити М.Г. Вербенського. Цей дослідник на рівні докторської дисертації надав кримінологічну характеристику цьому явищу та визначив шляхи запобігання [11]. Проблему співвідношення транснаціональної організованої злочинності з тероризмом було розв'язано В.О. Глушковим, Є.Д. Скулишем [12]. Жаровською Г. П. виокремлено структурно-організаційні особливості транснаціональних злочинних організацій в Україні [13]. Страшинська Л.В. розглянула розвиток транснаціональних корпорацій у межах світової продовольчої системи з виявленням основних тенденцій і протиріч [14]. За дослідженнями вітчизняних кримінологів, під транснаціональною організованою злочинністю слід розуміти якісно нову форму розвитку національної організованої злочинності, один із вищих рівнів кримінальної еволюції, суб'єктами якої є стійкі злочинні організації, сфера впливу та діяльність яких у вигляді злочинного промислу розповсюджується на декілька держав, групу суміжних держав, регіон, континент або світове співтовариство. Тут слід зазначити, що міжнародні терористичні організації, які за зовнішніми ознаками відповідають транснаціональним злочинним організаціям, не підпадають під визначення «транснаціональної організованої злочинності», так як основним завданням їх злочинної діяльності є не отримання надвисоких прибутків, а вчинення політично вмотивованих злочинів для досягнення відповідної політичної цілі [12]. Осмислення таких негативних процесів у всьому світі, а також розуміння побудови та принципів функціонування системи транснаціональних злочинних організацій, важливе для вироблення стратегії й тактики протидії загрозам національної безпеки.

Метою статті є розгляд транснаціональних злочинних організацій як системного утворення.

Основні результати дослідження. Найбільш впливові та потужні транснаціональні організовані угруповання розташовані в протилежних частинах світу: «Ла Коза ностра» в США, «Коза Ностра» в Європі (Італія), в Азії — «Тріада» (Китай) і «Якудза» (Японія). До цієї когорти можна додати колумбійські наркокартелі Латинської Америки, ямайсько-британську, албанську,

сербську, ізраїльську, мексиканську мафії. Із Азії до Канади транснаціональні організовані утворення постачають прекурсори хімічних речовин для незаконного вироблення синтетичних препаратів, передусім — екстазі. Різноманітні мережі транснаціональних організованих угруповань займаються контрабандою екстазі та марихуани на південь і кокаїн на північ через канадський кордон. Сполучене королівство Великої Британії та Північної Ірландії отримує величезний економічний прибуток — між \$32 і \$64 мільярдів — від щорічної великомасштабної контрабанди людей, наркотичної торгівлі, фінансових фальсифікацій та масового маркетингового шахрайства [15].

Україну, як і інші держави світу, також не оминув вплив злочинних процесів, що відбуваються у планетарному масштабі. Тільки в 2017 році українська поліція виявила сім організованих груп і злочинних організацій із транснаціональними зв'язками. Одним із найрезонансніших викриттів стала спільна українсько-німецька операція затримання злочинної групи викрадачів елітних автомобілів із Європи [16]. Злочинні угруповання з держав СНД являють величезну небезпеку в розповсюдженні організованої злочинності для всіх держав й, насамперед, США. Нині налічується шість тисяч таких угруповань та двісті синдикатів, які діють на глобальному рівні. Французький кримінолог Alain Bauer характеризує російські угруповання як «краще за всіх структуровані» — вони з, майже військовою точністю, готують злочини та вибудовують свої злочинні схеми [17].

На сьогодні в США найбільш загрозливою зі злочинних організацій для суспільства є La Cosa Nostra (LCN) (укр. — «Наша справа»), яка є загальнонаціональним союзом злочинців, пов'язаних родинними зв'язками, або ритуалом посвячення в злочинці. Її засновником є уродженець Сицилії Джузеппе Еспозіто, який емігрував у США разом з шостома членами сицилійської мафії після вчиненого ними вбивства канцлера та віце-канцлера сицилійської провінції та 11 багатих землеволодільців. Першого лідера LCN Сальваторе Маранцано було вбито протягом шести місяців, а новим її лідером став Чарльз «Лакі» Лучано. За життя С. Маранцано створив кодекс LCN, «родинні» підрозділи та структуру, запровадив процедуру для вирішення спірних питань. Лучано Ч. також створив «наглядову комісію» за діяльністю LCN, до складу якої входило шестеро босів із семи родин, та був депортований на батьківщину в 1946 р. за обвинуваченням в сутенерській діяльності, де був зв'язною ланкою між сицилійською мафією та LCN. На сьогодні найактивніша діяльність LCN припадає на Нью-Йорк, Нью-Джерсі, Філадельфію, Детройт, Чикаго та Нову Англію. У 1963 р. агент ФБР Джозеф Калачі став членом LCN і відкрив перед комітетом Сенату США численні таємниці організації, включаючи її назву, структуру, потужність баз, коди, присягу та членів організації. На сьогодні LCN займається широким спектром незаконної діяльності: вбивство, вимагання, незаконний обіг наркотиків, підкуп посадових осіб, азартні ігри, інфільтрація законного бізнесу, трудовий рекет, лихварство, проституція, порнографія, податки шахрайських схем, фондові маніпуляції тощо [18].

Між ТНК нині існує жорстка конкуренція за ринки збуту та сфери впливу. Наприклад, у 2017 р. федеральним відомством кримінальної поліції

(Bundeskriminalamt (ВКА)) і палермського відділення італійської Фінансової гвардії, у м. Філінгене-Швеннінгене були арештовані 19 наркоторговців італійського походження. В них конфісковані товари та гроші на суму 4 млн євро. Арештовані діяли в Німеччині на замовлення клану Мондіно (Mondino) — сицилійського мафіозного угруповання з Палермо. Злочинна діяльність полягала у контрабандному ввезенню до ФРН із Албанії тони марихуани та кокаїну, та відмиванню доходів від їх реалізації у гральних автоматах, встановлювати які змушували під загрозою знищення бізнесу, своїх співвітчизників — власників барів і магазинів. Прибуток від незаконного обігу наркотиків використовувався для закупівлі зброї на Балканах.

За даними ВКА, італійська мафія, в основному, зосереджена на півдні та заході Німеччини. За даними ВКА, найбільша кількість із відомих поліції італійських мафіози (близько 134 осіб) належить до калабрийської «Ндрангете» (відома розстрілом у 2007 р. у Дуйсбурзі шістьох членів конкуруючого клану). На другому місці за чисельністю є неаполітанська «Каморра» (близько 52 осіб), на третьому — сицилійська «Коза ностра» (близько 13 осіб) [19]. Наведені факти доводять, що для транснаціональних злочинних організацій характерне членство на етнічній основі або земляцтва.

В Україні нині діють близько 30 транснаціональних корпорацій, які мають понад 7 тис. представництв та філій, які функціонують переважно в харчовій, нафтогазовій і тютюновій промисловості (McDonalds, Nestle, British American Tobacco, British Petroleum, Procter & Gamble, Shell тощо). Окремі ТНК виступають у ролі партнерів українських компаній, наприклад, корпорація «Богдан», ПАТ «Єврокар», ПАТ «Новокраматорський машинобудівний завод», фармацевтичні компанії — ПАТ «Дарниця» та ПАТ «Фармак». До найбільших українських ТНК відносять зокрема ПАТ «Українська автомобільна корпорація», кондитерську корпорацію «Рошен», телекомунікаційну компанію «Укртелеком», ТОВ «ДТЕК» тощо. Позитивними моментами представництва зарубіжних ТНК в Україні є забезпечення припливу іноземних інвестицій у нашу державу, створення нових робочих місць, сприяння модернізації промисловості, упровадження новітніх науково-технічних розробок, поширення світових та міжнародних стандартів підготовки кваліфікованих кадрів, ведення бізнесу. Інша сторона «медалі» — експансія закордонних ТНК в Україні супроводжується застосуванням «змішаних» і «замаскованих» псевдоінвестиційних стратегій. При цьому в багатьох випадках інвестиційні стратегії є інвестиційними лише номінально, тоді як основною причиною їх застосування є не використання виробничого потенціалу України, а мінімізація митних відрахувань. При цьому сума необхідних для псевдоінвестиційного входження капіталовкладень може бути незпівставна не тільки з обігом материнської компанії, а навіть із обігом створеного в Україні підприємства. Це підтвердилося, зокрема, на ринках безалкогольних напоїв і побутової техніки, де інвестицій приблизно \$100 тис. у технології найнижчого рівня виявилось достатньо для отримання основних позицій на ринку [20].

Як зазначено в офіційному електронному виданні президента США, в Російській Федерації та Румунії існує тісний зв'язок між організованою зло-

чинністю, нечесними чиновниками та великим капіталом, що загрожує економічному зростанню і перспективам для демократичного управління. Транснаціональні організовані злочинні бізнес-структури ввели монополію на енергетичних, телекомунікаційних ринках та ринках дорогоцінних металів [15].

Жаровська Г.П., розглядаючи ознаки діяльності деяких промислово-фінансових угруповань України, діяльність яких є сумнівною, з точки зору закону, доводить, що вони відповідають основним ознаками злочинного синдикату (мафіозного утворення) – вищої і найбільш небезпечної форми організованої злочинної діяльності, відомої у світовій практиці. Вченими стверджується, що на теренах України склався власний структурно-організаційний тип транснаціональної злочинної організації, в якому поєднані елементи класичної злочинної організації й легального бізнесу, а також елементи кримінального та легального управління злочинною діяльністю [13].

На теперішній час у світі затвердились і функціонують глобальні ТНК четвертого покоління, відмінними рисами яких є: планетарне бачення ринків і здійснення конкуренції у світовому масштабі; розділ світових ринків з небагатма такими ж глобальними ТНК; координування дій своїх філій на основі новітніх інформаційних технологій, гнучка організація кожного окремого виробничого вузла, адаптивність структури корпорації, одноманітна організація бухгалтерського обліку і аудиту; об'єднання своїх філій, заводів та спільних підприємств у єдину міжнародну мережу управління, яка, в свою чергу, інтегрована з іншими мережами ТНК; здійснення економічного і політичного впливу на держави, в яких функціонують ТНК. Протягом останніх років в основному склалася така система світоустрою, при якій ТНК контролюють близько половини світового промислового виробництва, 63% – зовнішньої торгівлі, більшу частину патентів і ліцензій на нову техніку, технології та «ноу-хау». Під контролем ТНК знаходиться приблизно 90% світового ринку пшениці, кави, кукурудзи, тютюну, 80% – чаю, 75% – бананів [14].

У світі діють понад 65 тис. ТНК, що мають близько 700 тис. закордонних філій у більш, ніж 150 державах. У процесі діяльності транснаціональних корпорацій неминуче вчинюються корупційні діяння, тому що між цими ТНК існує жорстока конкуренція за ресурси планети – природні, матеріальні, людські, фінансові, інформаційні, технологічні тощо. Корупційна злочинність, виступаючи на першому етапі як національна проблема, перетинає кордони і стає транснаціональним явищем, одним з основних засобів впливу організованої злочинності на всі сфери міжнародного життя. Відносно поширення транснаціональної корупції зазначимо, що \$1 трильйон на рік – це приблизна цифра, що дає лише загальне уявлення про те, скільки неправомірної вигоди отримується в усьому світі – як у розвинених державах, так і в тих, що розвиваються. Згідно з інформацією МВФ, щорічно у світі «відмивається» від \$500 млрд. до \$1,5 трильйона, або 5 % світового валового внутрішнього продукту. Офіційні видання Президента США називають цифру – від \$1.3 до \$3.3 трильйона (між 2 % і 5 % світового валового внутрішнього продукту [15]). За даними Світового банку, щороку на підкуп членів урядів і політиків витрачається близько \$80 млрд. Загальний обсяг операцій у наркобізнесі перевищує

півмільярда доларів, а прибутки від «трансферів» нелегалів — \$3,5 млрд. Держави, що розвиваються, витрачають на боротьбу зі злочинністю приблизно 14% ВВП, а розвинені — 5%.

Як зазначають дослідники процесів глобалізації, вона в результаті призвела до того, що в XXI ст. для благополучного життя на планеті достатньо 20% освіченого населення. Решта «зайвих» людей фактично залишається не затребуваною, відсунутою від нібито демократично встановлених норм використання природних ресурсів, а отже — без засобів існування. Одночасно влада і багатство концентруються в невеликій групі людей та корпорацій. Ще у 1998 р. у докладі ООН «Про розвиток» вказувалось, що «плоди глобалізації продаються глобальній еліті», господарям і керівникам глобалізації. До кінця XX століття розрив між багатими і бідними землями збільшився до 80 разів. Статки трьох найбільш заможних людей перевищує дохід 600 млн. людей, які проживають у 36 бідних державах світу. Глобальна ж конкуренція не дозволяє транснаціональним компаніям приділяти багато уваги соціальним, і тим більш, кримінологічним проблемам, з побоювання втрати своїх капіталів. Отже, поки що світовий порядок не базується на соціальній справедливості [21]. У цьому плані глобалізація «підштовхує» до перегляду принципів управління як на національному, так і наднаціональному рівнях. В ідеалі має визначитися той факт, що вигоди для одного з учасників глобального ринку (держави або ТНК) можуть не задовольняти інших учасників, а тому слід поступатися частиною своєї економічної вигоди заради спільного стратегічного розвитку. Для впровадження такої політики слугують впливові міжнародні організації — NATO, WTO, IMF, UNIDO, WIPO, UNESCO, The World Bank Group та інші. Втім, останнім часом посилюються тенденції безроздільного домінування політики міжнародних організацій, котрі підтримують глобальні ринки, над діяльністю організацій, які піклуються про забезпечення суспільних благ, зокрема, збереження миру, охорону довкілля, захисту прав людини, протидію бідності, розвиток охорони здоров'я, культури, освіти. Слід визнати, що держави, найбільше ізольовані від зазначених міжнародних організацій, є вразливішими перед загрозами глобалізації.

Злочинний світ налічує понад мільйон незалежних озброєних угруповань. У випадку їх злочинної змови та координації, вони здатні впливати не тільки на національну безпеку, але й на стан справ у всіх континентах. Діапазон методів утручання ТНК в справи приймаючих держав і засобів впливу на політичну та соціальну обстановку в цих державах дуже широкий. Наприклад, у 1975 році американська компанія «Стандард фрут» (раніше — «Юнайтед фрут») і кілька інших ТНК США, незадоволених політикою Панамі, Гондурасу й Коста-Ріки у сфері експорту бананів, створили спецфонд на \$ 5 млн. для підриву економічної стабільності в цих регіонах. Для цього ними планувалося провокування збройних сутичок, акцій саботажу і навіть замах на життя тодішнього президента Панамі Торріхоса. Раніше «Юнайтед фрут» брала участь у висадці загонів кубинських контрреволюціонерів у затоці Кочінос, а корпорація «Г'юз ейкрафт» — у підготовці замахів на Ф. Кастро.

Відома в історії Латинської Америки, так звана, «війна Чако» між Болівією та Парагваєм (1932—1935 рр.), що розорила обидві держави, особли-

во Болівію, і коштувала останній 60 тис. життів, була, по суті, сутичкою між американською корпорацією «Стандард ойл оф Нью-Джерсі» (зараз «Екссон-Мобіл») і англо-голландською «Ройал Датч Шелл» за виявлені в Чако нафтові запаси. Крім того, американській корпорації необхідно було отримати доступ до моря для будівництва нафтопроводу. «Ройал Датч Шелл» на той час уже отримала концесію на частину нафтоносних полів Чако і боролася за збереження та розширення своїх позицій [22]. Загалом у 90-ті роки ХХ століття у війнах за доступ до природних ресурсів загинуло близько 5 млн. осіб. Ще 6 млн. втекли до сусідніх держав, а від 11 до 15 млн. змушені були змінити місце проживання, не залишаючи батьківщину [23].

Не треба відшукувати приклади, коли в нашій державі — Україні — фактично розгорнуті бойові дії на територіях Донецької і Луганської областей, і предметом вивчення науковцями нині є проблема впливу ТНК на тривалість Антитерористичної операції та розподіл природних й інших ресурсів цих територій між олігархами. Так, за результатами соціологічного дослідження, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології, на замовлення громадської організації «Детектор медіа», за фінансової підтримки посольства Швеції в Україні, майже дві третини українців (65%) впевнені, що війна на Донбасі не припиняється із-за того, що вона вигідна київській владі й олігархам [24]. Не є секретом, що впливові багаті держави, користуючись національними ресурсами бідніших держав, отримують переваги для транснаціональних корпорацій. ТНК здійснюють контроль і над світовим інформаційним простором, усувають конкурентів та встановлюють світовий порядок на вигідних для них умовах. Таким чином відбувається процес транснаціоналізації великого капіталу — потужні корпорації розповсюджують свої мережі по всьому світу, користуючись дешевою робочою силою і природними ресурсами бідних держав або держав, що розвиваються. При цьому кінцеві прибутки отримують власники зазначених корпорацій, тобто, врешті-решт, резиденти розвинених держав. З кожним роком через економічну глобалізацію прискорюється процес наростання світової нерівності. На початку ХХІ ст. розрив у прибутках між найбагатшими і найбіднішими державами світу збільшився до співвідношення 72:1. Таку тенденцію вчені визнають тривожною, з огляду на збільшення кількості конфліктів у світі, зростання корупції, тероризму, організованої злочинності, зниження доступності якісної освіти, погіршення екології та медичного забезпечення людей [25].

У свою чергу такі кримінальні організації, як мафія, сьогодні діють так само глобально та ефективно, як всесвітні концерни. Вони використовують швидкість та інші можливості Інтернету для узгодження дій та внутрішньої логістики. Кримінальні мережі запозичили чималий досвід ведення справ у приватного сектору. Можна говорити про існування глобального мережевого світу кримінальних сил [17]. Навіть якщо окремі держави й досягають певних успіхів у протидії мафії, то в таких випадках злочинні організації виявляються дуже гнучкими — вони своєю базою обирають та переміщуються в іншу державу. Таким чином, ще однією ознакою ТЗО є мобільність.

Наразі, корпорації є настільки потужними, що їх можна порівняти за впливовістю на економіку держави та прийняття відповідних рішень із уряда-

ми держав. ТНК доволі міцно включені в місцеві політичні процеси — їх представники вступають у національні асоціації промисловців, завдяки чому мають можливості «виходу» на керівників влади. Отже, ТНК цілком здатні впливати на внутрішню політику держави, впритул до здійснення державних переворотів та інспірації прикордонних конфліктів. У ТНК розвинена розвідка і контррозвідка, що часто займається шпигунством, нейтралізацією та фізичним усуненням конкурентів [26]. Ще на початку 80-х років минулого століття лише на утримання своїх служб безпеки провідні ТНК США витрачали щорічно понад 2,5 млрд. дол. (практично стільки ж, скільки і ЦРУ США), а вартість технічних засобів охорони сягала 800 млн. дол. США. Кількість працівників лише служби безпеки корпорації «Дженерал моторс» (22 тис. чол.) була порівнянна із загальною чисельністю працівників ФБР США [22].

Транснаціональні злочинні співтовариства в свою чергу підтримують партнерство із ТНК, у які вони зробили інвестиції, і з банками, до яких вкладені незаконно набуті гроші. Звичайно, що транснаціональні злочинні угруповання беруть участь у підкупі політиків, здатних зберегти в колишньому стані сприятливу для них систему [26], або спрямувати ситуацію у потрібному для них напрямі.

Розглядаючи транснаціональну організовану злочинність як стійке інтегративне утворення, якому притаманні цілісність, ієрархічність, багаторівність, слід втім зазначити, що чіткої моделі або єдиного сценарію дій транснаціональних організованих злочинних угруповань із іншими злочинними організаціями не спостерігається. Транснаціональні кримінальні організації можуть суттєво відрізнитись від інших видів злочинних організацій за своєю структурою, потужністю, розмірами і географічними масштабами діяльності, або ступенем розгалуженості своїх операцій. Спільними їх ознаками є участь у заборонених законом формах ділової активності, включаючи продаж незаконних товарів і послуг, незаконну контрабанду товарів, що виробляються легально, крадіжку таких товарів чи всі три типи операцій. Суб'єкти організованої транснаціональної злочинності діють у різних регіонах світу, мають свою специфічну спеціалізацію, використовують різні методи, прийоми, тактику діяльності, мають різний кількісний та етнічний склад [12], хоча часто побудовані за родинним принципом. Усіх їх об'єднує єдина спільна мета — отримання від заняття злочинним промислом, що може поєднуватися із веденням формально законної діяльності, надвисокого прибутку [12, С. 193].

Транснаціональна організована злочинність характеризується невпинною тенденцією до професіоналізації, спеціалізації, функціоналізації та структуризації елементів транснаціональних злочинних організацій.

Однією з характерних рис сучасних ТНК є їхні величезні видатки на науково-дослідницькі та дослідно-конструкторські розробки. Наприклад, щорічні витрати на це «Дженерал моторс», «Форд», і «ІБМ» становлять \$ 2–3 млрд., що перевищує науково-дослідницькі бюджети багатьох держав. При цьому дедалі більшу роль у науково-технологічній стратегії ТНК відіграють приймаючі держави. Наприклад, компанія «ІБМ» на початку 90-х років використовувала за межами США понад 25 тис. науковців, близько 30 лабораторій,

що здійснювали дослідницькі програми у рамках єдиного плану корпорації, але з урахуванням особливостей ринків спеціалізації філій і дочірніх компаній «ІБМ». Значний внесок у розробку передової технології ТНК робить і співробітництво з університетами й науковими центрами. Такі центри створюються, як правило, при університетах, і їх активно фінансують провідні промислові корпорації [22].

ТНК стають дедалі гнучкими, мобільними, здатними швидко корегувати свою протиправну діяльність у відповідь на втручання правоохоронних органів. Корупційні зв'язки в правоохоронних органах та інших органах державної влади є теж характерним елементом системи, на основі якої діють ТЗО.

Боротьба між корпораціями за джерела сировини і ринки збуту в теперішній час призводить до війн між державами, які вони представляють. Військові конфлікти все ще зустрічаються на територіях держав, які розвиваються, при чому такі держави найчастіше є «розмінною монетою» конкуруючих між собою розвинутих, економічно сильних держав. Класичне ведення війн між ТНК — це кібервійни. Найвитонченіші міжнародні злочинні утворення, для яких характерно вчинення кіберзлочинів, засновані в Росії і Румунії. Таким чином, злочинні мережі не тільки розширюють свою активність, але й урізноманітнюють свою діяльність. У результаті спостерігаємо конвергенцію загроз, які еволюціонували до складніших, мінливих і дестабілізуючих [15].

Фінансово-промислові еліти намагаються нав'язати свій порядок суспільствам, які до цього не готові у силу різниці культур, історії, законів, соціального порядку, ментальності тощо. Транснаціональна організована злочинність не може бути подолана в локальних суспільствах через те, що цілі еліт та певних держав не співпадають. Слід констатувати, що заходи окремих держав протистояти тиску потужних ТНК поки що не є успішними.

Висновки. Транснаціональна організована злочинність становить багатофакторну кримінальну систему, що негативно прямо впливає на економічне, політичне, духовне суспільне життя, психологічний стан й генофонд нації. Окрім кількісної характеристики, що вказує на її цілісність, як ознаку системи, транснаціональну організовану злочинність можна розглядати як динамічну систему загальних та інших ознак злочину, що проявляються у механізмі злочинного діяння та обставинах його вчинення. Беручи до уваги характерні ознаки транснаціональних злочинних організацій, які наводять вітчизняні та зарубіжні вчені, транснаціональну організовану злочинність можна диференціювати за другорядними, побічними або опосередкованими чинниками, які характеризують інші злочини. Можна стверджувати про системний характер дій транснаціональних злочинних угруповань.

З цього випливає, що удосконалення заходів протидії транснаціональній організованій злочинності повинно носити також системний характер, що потребує створення адекватних форм і способів попередження та припинення злочинних проявів, вироблення міжнародно-правових, політичних, військових і економічних механізмів контролю над цим явищем. Видається, що ефективною тактикою України у цьому напрямі є не протистояння або протидія

засиллю іноземних ТНК, а приведення їх інтересів у відповідність із стратегічними пріоритетами економіки України, зокрема шляхом співпраці з міжнародними організаціями. Тож в стосунках держав з фінансово-промисловими групами слід прагнути досягнення між ними максимально тотожних цілей. Необхідно вчасно виявляти соціально небезпечні, криміногенні тенденції у діях фінансово-промислових еліт та спрямовувати міжнародні зусилля на створення умов для функціонування транснаціональних корпорацій у межах, вихід за які, загрожує зменшенню, або втратою ними своїх капіталів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності : прийнята Резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї ООН від 15 листопада 2000 р. : Міжнародний документ від 15 листопада 2000 р. // Офіційний вісник України. — 2006. — № 14. — Ст. 340.

2. The Globalization of Crime: A Transnational Organized Crime Threat Assessment / United Nations Office on drugs and crime. — Mode of access : http://www.unodc.org/res/cld/bibliography/the-globalization-of-crime-a-transnational-organized-crime-threat-assessment_html/TOCTA_Report_2010_low_res.pdf/. — Title from the screen.

3. The United Nations and Transnational Organized Crime / ed. by P. Williams and E. Savona. — Portland : Oregon. 1996.

4. Richards J.R. Transnational Criminal organization, Cybercrime, and Money Laundering / J.R. Richards. — CRC Press LLC. 1999.

5. *James D. Torr*. Organized Crime: Contemporary Issues. Companion / Greenhaven Press, 1999. — 192 p.

6. *Kenney D.J.* Organized Crime in America / D.J. Kenney, J.O. Finckenauer. — Wadsworth : Pub.Com. 1995.

7. Global Organized crime and International Security / ed. by E. Viano. — Ashgate : Pub. Ltd, 1999 ; Organisierte Kriminalität in Europa / M. Edelbacher. — Wien : Linde. 1998.

8. The United Nations and Transnational Organized Crime; Organized Crime / M.D. Lyman, G.W. Potter. — 2nd ed. — Prentice-Hall Inc. 1999.

9. *Godson R.* International Criminal Organization / R. Godson, W. Olson // Organized Crime: Contemporary Issues. — San Diego. 1999. — P. 154–156.

10. *Shelley L.* The Threat to World Order / L. Shelley // Organized Crime: Contemporary Issues. — San Diego. 1999. — P. 174.

11. *Вербенський М.Г.* Транснаціональна злочинність: кримінологічна характеристика та шляхи запобігання : автореф. дис ... д-ра юрид. наук: 12.00.08 / Михайло Георгійович Вербенський. — Дніпропетровськ, 2010. — 40 с.

12. *Скулиш Є.Д.* Поняття транснаціональної організованої злочинності та її співвідношення з тероризмом / Є.Д. Скулиш, В.О. Глушков // Право і суспільство. — 2012. — № 2. — С. 190–194.

13. *Жаровська Г.П.* Структурно-організаційні особливості транснаціональних злочинних організацій в Україні [Електронний ресурс] / Г.П. Жаровська // Право і суспільство. — 2015. — № 1. — С. 209–214. — Режим доступу : <http://inter.criminology.onua.edu.ua/?p=22520>.

14. *Страшинська Л.В.* Розвиток транснаціональних корпорацій у межах світової продовольчої системи: тенденції та протиріччя [Електронний ресурс] /

Л.В. Страшинська. — Режим доступу : <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12004/1/Development.pdf>.

15. Transnational Organized Crime — a Threat to US and International Security— Manifests Itself in Various Regions in Different Ways. — Mode of access : https://www.dni.gov/files/documents/NIC_toc_foldout.pdf. — Title from the screen.

16. Сайт національної поліції України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://old.npu.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/2222656>.

17. *Bauernebel Herbert* Русские и латиноамериканские кланы атакуют «Коза Ностру»: новая мощь мафии в США [Електронний ресурс] / Herbert Bauernebel. — Режим доступу : <https://inosmi.ru/social/20170720/239859175.html/>.

18. Итальянская мафия [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.fbi.gov/about-us/investigate/organizedcrime/italian_mafia.

19. Дебрер С. Штурм Германии итальянской «Коза нострой» [Електронний ресурс] / С. Дебрер. — Режим доступу : <http://www.fssb.su/prestupnost/mezhdunarodnaya-transnationalnaya-prestupnost/3608-shturm-germanii-italyanskoj-kozanostry.html>.

20. *Семенов А.А.* Діяльність ТНК в Україні та їх вплив на економічний розвиток країни [Електронний ресурс] / А.А Семенов, В.В. Крижанівська. — Режим доступу : http://www.rusnauka.com/10_NPE_2008/Economics/28839.doc.htm.

21. *Бусол О.Ю.* Глобалізація корупційної злочинності як об'єктивний процес криміналізації світового суспільства / О.Ю. Бусол // Світ без корупції: міф чи реальність? : мат.-ли дискус. панелі Першого Харк. міжнар. юрид. форуму «Право та проблеми сталого розвитку в глобалізованому світі» (м. Харків, 3–6 жовтня 2017 р.). — Харків : Право, 2017. — С. 7–11.

22. *Самофалов В.* Глобальний виклик транснаціональних корпорацій [Електронний ресурс] / В. Самофалов. — Режим доступу : https://dt.ua/ECONOMICS/globalniy_viklik_transnatsionalnih_korporatsiy.html.

23. *Michael Renner* Anatomy of Resource War. Washington. : Worldwatch Institute. 2002.

24. 65% українців вважає, що війна на сході продовжується, тому що вона вигідна влади і олігархам — соціопрос [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://gordonua.com/news/war/65-ukraincev-schitayut-cto-voyna-na-vostoke-prodolzhaetsya-potomu-cto-ona-vygodna-vlasti-i-oligarham-socopros-173890.html>.

25. *Згуровський О.* Війни глобалізації [Електронний ресурс] / О. Згуровський. — Режим доступу : https://dt.ua/POLITICS/viyni_globalizatsiyi.html.

26. *Чистяков О.* Кримінальна глобалізація — пандемія страху [Електронний ресурс] / О. Чистяков. — Режим доступу : <http://www.imzak.org.ua/articles/article/id/2467>.

REFERENCES

1. Konventsiiia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty transnatsionalnoi orhanizovanoi zlochynnosti : pryiniata Rezoliutsiieiu 55/25 Heneralnoi Asamblei OON vid 15 lystopada 2000 r. : Mizhnarodnyi dokument vid 15 lystopada 2000 r. // Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. — 2006. — № 14. — St. 340.

2. The Globalization of Crime: A Transnational Organized Crime Threat Assessment / United Nations Office on drugs and crime. — Mode of access : http://www.unodc.org/res/cld/bibliography/the-globalization-of-crime-a-transnational-organized-crime-threat-assessment_html/TOCTA_Report_2010_low_res.pdf/. — Title from the screen.

3. The United Nations and Transnational Organized Crime / ed. by P. Williams and E. Savona. — Portland : Oregon. 1996.
4. *Richards J.R.* Transnational Criminal organization, Cybercrime, and Money Laundering / J.R. Richards. — CRC Press LLC. 1999.
5. *James D. Torr.* Organized Crime: Contemporary Issues. Companion / Greenhaven Press, 1999. — 192 p.
6. *Kenney D.J.* Organized Crime in America / D.J. Kenney, J.O. Finckenauer. — Wadsworth : Pub.Com. 1995.
7. Global Organized crime and International Security / ed. by E. Viano. — Ashgate : Pub. Ltd, 1999 ; Organisierte Kriminalität in Europa / M. Edelbacher. — Wien : Linde. 1998.
8. The United Nations and Transnational Organized Crime; Organized Crime / M.D. Lyman, G.W. Potter. — 2nd ed. — Prentice-Hall Inc. 1999.
9. *Godson R.* International Criminal Organization / R. Godson, W. Olson // Organized Crime: Contemporary Issues. — San Diego. 1999. — P. 154–156.
10. *Shelley L.* The Threat to World Order / L. Shelley // Organized Crime: Contemporary Issues. — San Diego. 1999. — P. 174.
11. *Verbenskyi M.H.* Transnatsionalna zlochynnist: kryminolohichna kharakterystyka ta shliakhy zapobihannia : avtoref. dys ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.08 / Mykhailo Heorhiiiovych Verbenskyi. — Dnipropetrovsk, 2010. — 40 s.
12. *Skulysh Ye.D.* Poniattia transnatsionalnoi orhanizovanoi zlochynnosti ta yii spivvidnoshennia z teroryzmoz / Ye.D. Skulysh, V.O. Hlushkov // Pravo i suspilstvo. — 2012. — № 2. — S. 190–194.
13. *Zharovska H.P.* Strukturno-orhanizatsiini osoblyvosti transnatsionalnykh zlochynnykh orhanizatsii v Ukraini [Elektronnyi resurs] / H.P. Zharovska // Pravo i suspilstvo. — 2015. — № 1. — S. 209–214. — Rezhym dostupu : <http://inter.criminology.onua.edu.ua/?p=22520>.
14. *Strashynska L.V.* Rozvytok transnatsionalnykh korporatsii u mezhakh svitovoi prodovolchoi systemy: tendentsii ta protyrichchia [Elektronnyi resurs] / L.V. Strashynska. — Rezhym dostupu : <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12004/1/Development.pdf>.
15. Transnational Organized Crime — a Threat to US and International Security— Manifests Itself in Various Regions in Different Ways. — Mode of access : https://www.dni.gov/files/documents/NIC_toc_foldout.pdf. — Title from the screen.
16. Sait natsionalnoi politsii Ukrainy [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu : <http://old.npu.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/2222656>.
17. *Bauernebel Herbert* Russkie i latinoamerikanske klany atakujut «Koza Nostru»: novaja moshh' mafii v SShA [Elektronnyi resurs] / Herbert Bauernebel. — Rezhym dostupu : <https://inosmi.ru/social/20170720/239859175.html/>.
18. Ital'janskaja mafija [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu : http://www.fbi.gov/about-us/investigate/organizedcrime/italian_mafia.
19. *Debrer S.* Shturm Germanii ital'janskoj «Koza nostroj» [Elektronnyi resurs] / S. Debrer. — Rezhym dostupu : <http://www.fssb.su/prestupnost/mezhdunarodnaya-transnatsionalnaya-prestupnost/3608-shturm-germanii-italyanskoj-koza-nostroy.html>.
20. *Semenov A.A.* Diialnist TNK v Ukraini ta yikh vplyv na ekonomichniy rozvytok krainy [Elektronnyi resurs] / A.A. Semenov, V.V. Kryzhanivska. — Rezhym dostupu : http://www.rusnauka.com/10_NPE_2008/Economics/28839.doc.htm.
21. *Busol O.Yu.* Hlobalizatsiia koruptsiinoi zlochynnosti yak obiektyvnyi protses kryminalizatsii svitovoho suspilstva / O.Yu. Busol // Svit bez koruptsii: mif chy realnist? :

mat.-ly diskus. paneli Pershoho Khark. mizhnar. yuryd. forumu «Pravo ta problemy staloho rozvytku v hlobalizovanomu sviti» (m. Kharkiv, 3–6 zhovtnia 2017 r.). – Kharkiv : Pravo, 2017. – S. 7–11.

22. Samofalov V. Hlobalnyi vyklyk transnatsionalnykh korporatsii [Elektronnyi resurs] / V. Samofalov. – Rezhym dostupu : https://dt.ua/ECONOMICS/globalniy_viklik_transnatsionalnih_korporatsiy.html.

23. Michael Renner Anatomy of Resource War. Washington. : Worldwatch Institute. 2002.

24. 65 % ukraincev schitaet, chto vojna na vostoке prodolzhaetsja, potomu chto ona vygodna vlasti i oligarham – socopros [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://gordonua.com/news/war/65-ukraincev-schitayut-chto-voyna-na-vostoке-prodolzhaetsya-potomu-chto-ona-vygodna-vlasti-i-oligarham-socopros-173890.html>.

25. Zghurovskiy O. Viiny hlobalizatsii [Elektronnyi resurs] / O. Zghurovskiy. – Rezhym dostupu : https://dt.ua/POLITICS/viyni_globalizatsiyi.html.

26. Chystiakov O. Kryminalna hlobalizatsiia – pandemiia strakhu [Elektronnyi resurs] / O. Chystiakov. – Rezhym dostupu : <http://www.imzak.org.ua/articles/article/id/2467>.

Бусол О.Ю. Система транснаціональних злочинних організацій

У статті розглянуто транснаціональну організовану злочинність як системне утворення, якому притаманні цілісність, ієрархічність, багаторівневість. Розуміння побудови та принципів функціонування системи транснаціональних злочинних організацій важливе для вироблення стратегії й тактики протидії загрозам національної безпеки.

Транснаціональна організована злочинність становить багатofакторну кримінальну систему, що негативно прямо впливає на економічне, політичне, духовне суспільне життя, психологічний стан й генофонд нації. Окрім кількісної характеристики, що вказує на її цілісність, як ознаку системи, транснаціональну організовану злочинність можна розглядати як динамічну систему загальних та інших ознак злочину, що проявляються у механізмі злочинного діяння та обставинах його вчинення. Беручи до уваги характерні ознаки транснаціональних злочинних організацій, які наводять вітчизняні та зарубіжні вчені, транснаціональну організовану злочинність можна диференціювати від другорядних, побічних або опосередкованих чинників, які характеризують інші злочини, та можна стверджувати про її системний характер.

Ключові слова: транснаціональні злочинні організації, організована злочинність, мафія, транснаціональні корпорації, система.

Бусол А.Ю. Система транснациональных преступных организаций

В статье рассмотрено транснациональную организованную преступность как системное формирование, которому присущи целостность, иерархичность, многоуровневость. Понимание построения и принципов функционирования системы транснациональных преступных организаций важно для разработки стратегии и тактики противодействия угрозам национальной безопасности.

Транснациональная организованная преступность представляет собой многофакторную криминальную систему, которая негативно прямо влияет на экономическую, политическую, духовную сферы общественной жизни, психологическое состояние и генофонд нации. Кроме количественной характеристики, которая указывает на её целостность, как признак системы, транснациональную организованную преступность можно рассматривать как динамическую систему общих и других призна-

ков преступления, которые проявляются в механизме преступного действия и обстоятельствах его совершения. Принимая во внимание характерные признаки транснациональных преступных организаций, которые приводят отечественные и зарубежные учёные, транснациональную организованную преступность можно дифференцировать от второстепенных, косвенных воздействий, которые характеризуют другие преступления, и можно говорить о её системном характере.

Ключевые слова: транснациональные преступные организации, организованная преступность, мафия, транснациональные корпорации, система.

Busol O. The System of Transnational Criminal Organizations

Transnational Organized Crime is characterized by a tendency towards the professionalization, specialization, functionalization, and structuring of elements of transnational criminal organizations. TNCs are becoming more flexible, mobile and able to quickly correct their illegal activities in response to interference by law enforcement authorities. Corruption in law enforcement and other public authorities is also a characteristic element of the system on the basis of which the TOC operates.

Transnational Organized Crime is a multifactorial criminal system that negatively directly affects the economic, political, spiritual social life, psychological state and nation's gene pool. In addition to the quantitative characteristics that indicate its integrity as a sign of the system, TOC can be also considered as a dynamic system of general and other features of a crime that manifests itself in the mechanism of a criminal act and the circumstances of its commitment. Based on the relevant factors, Transnational Organized Crime can be differentiated from other secondary, implicit or indirect crimes. Taking into account the characteristics of Transnational Criminal Organizations, one can speak of the systemic nature of the TOC's action.

Keywords: *Transnational Criminal Organizations; Organized Crime; Mafia; Transnational Corporations; System*

Стаття надійшла до редакції: 05.12. 2017.